

Duurzaam samen

Presentatie en Workshop Externe Stakeholders Bloemendaal

VERSLAG WORKSHOP 3

DE RUIJTER

26 mei 2010
www.deruijter.net

Aanwezig :

B&W:	Mw. A.M.C. Schep
Externe Stakeholders :	Zie deelnemerslijst
Gemeente Bloemendaal :	Mw. J. Glorie, Mw. C. Harderman
De Ruijter Sustainability	Dhr. D. van Rees. Dhr. H. van den Broek

AGENDA

19.45 u	Welkom en Tour d'horizon	Dhr. H. van den Broek
20.15 u	Wat is een Visie en inleiding workshop	Dhr. D. van Rees
20.45 u	Workshop Duurzaamheid	Allen
22.00 u	Einde en informele nabeschuiving	

VERSLAG WORKSHOP

Doelstelling, formaat en opzet van de workshop

Doelstelling van de Workshop is om zoveel mogelijk ideeën en denkbeelden te verzamelen ten aanzien van het thema duurzaamheid voor de gemeente Bloemendaal in 2030. Dit is de derde en laatste workshop. Er hebben in de maanden april en mei reeds twee eerdere workshops plaatsgevonden, nl. met de Gemeenteraad van Bloemendaal en met het College van B&W. De uitkomsten van de workshops gebruiken we voor het opstellen van een integrale duurzaamheidsvisie voor de gemeente Bloemendaal.

Wat is een Visie?

- Leidraad, bindmiddel en inspiratiebron
- Geeft het eindbeeld aan, bepaalt mede de strategie
- Brengt organisaties in beweging
- Het einddoel blijft voor ogen, de weg ernaar toe verandert continu
- Is toekomstgericht, in tegenstelling tot Missie (waarom zijn we op deze aarde?)

In deze derde workshop wordt aan de aanwezige belanghebbenden gevraagd om aan te geven hoe zij zich een duurzaam Bloemendaal anno 2030 voorstellen. Dit gebeurt in vier groepen van willekeurige samenstelling. De ideeën zijn vervolgens geclusterd naar verschillende thema's. De vier meest genoemde thema's zijn uitgewerkt in concrete doelstellingen.

De beschikbare tijd voor de workshop is ongeveer 75 minuten. Alle deelnemers hebben de mogelijkheid om ideeën in te brengen in hun groepje en vervolgens via kaartjes op de presentatieborden te plakken.

In het vervolg van dit verslag wordt een overzicht gegeven van de ingebrachte wensen en doemscenario's.

Reflectie op Visie

Fragmenten uit de beroemde speech "I have a dream" van Martin Luther King (1963) en "An inconvenient truth" van Al Gore (2005) leveren de volgende inzichten op:

- De rede van M.L. King is een wakkend perspectief. Emotie, authenticiteit en door herhalend en beeldend te spreken raakt hij de emotionele snaar in veel toehoorders en krijgt hij de massa in beweging.
- Al Gore maakt gebruik van audiovisuele technieken (beeld & geluid) om zijn doemscenario van een opwarmende aarde uit te beelden. "We moeten in beweging komen, anders loopt het slecht met ons af" is zijn centrale boodschap. Ook hij weet de massa in beweging te krijgen.

De deelnemers aan de workshop vinden een *wenkend perspectief* meer aanspreken. Het doemscenario van Al Gore kweekt angst maar kan tegelijkertijd niet ontkend worden. De Duurzaamheidvisie Bloemendaal 2030 moet dus vooral perspectief bieden.

Thema's voor de duurzaamheidvisie

Na clustering van de verzamelde ideeën zijn de onderstaande thema's gedefinieerd. In volgorde van het aantal ideeën (tussen haakjes) per thema :

1. Gedrag & attitude (11)
2. Wonen en gebouwen (11)
3. Verkeer & Vervoer (10)
4. Methode & proces (9)
5. Alternatieve energie (7)
6. Kennis en scholing (3)
7. Sociaal beleid (3)
8. Sport (2)
9. Waterbeheer (2)

De sociale ('people') invalshoek lijkt relatief ondervertegenwoordigd te zijn maar in de discussie wordt al

snel duidelijk dat er veel ideeën zijn over jeugd (meer en betere scholing m.b.t. duurzaamheid, wisselwerking in gedragsverandering: jeugd stimuleert ouderen mee te veranderen en andersom).

De zogenaamde 'doemscenario's' zijn ook in deze workshop niet favoriet. Twee kaartjes die door de groepen zijn opgeplakt verwoordden een doemscenario (vergrijzing van de bevolking en een nat, overstroomd Bloemendaal). De deelnemers vinden het veel leuker en aansprekender om een visie

te ontwikkelen vanuit een positief toekomstbeeld.

Als vertrekpunt voor de duurzaamheidvisie gebruiken we bovenstaande thema's. Deze worden onderstaand verder uitgewerkt.

1. Gedrag

Een belangrijk onderdeel van het wensbeeld rond duurzaamheid in 2030 is het gedrag van de bewoners van Bloemendaal. Dit wordt gezien als een van de belangrijkste uitdagingen naar een meer duurzame gemeente. In de eerste kolom zijn de ideeën en wensbeelden opgenomen, vervolgens een kolom met de invloed die de gemeente hierop kan uitoefenen en tot slot een kolom met opmerkingen. De laatste twee kolommen zijn niet tijdens de workshop aan bod gekomen maar additioneel in dit verslag opgenomen. In Tabel 1 zijn de wensbeelden voor het thema gedrag opgenomen.

Tabel 1: Gedrag

Ingebracht idee/wensbeeld	Invloed gemeente	Opmerkingen
<i>Maak de modale inwoner steeds opener voor een gezond evenwicht tussen:</i> - <i>Eigen en sociaal belang</i> - <i>Eigen en andermans gezondheid</i> - <i>Huidig en toekomstig belang</i>	0	Acceptatie door participatie. Focus nodig op modale inwoner
<i>Realiseer een gedragsomslag naar verantwoordelijkheid voor elkaar !</i>	0	Onderdeel van breder maatschappelijke en economische omstandigheden
<i>Bewust zijn van je plaats in Bloemendaal</i>	0	Zie boven
<i>31 mei a.s. Scooter meeting / show : laat elektrische scooters zien en breng ook hier bewustzijn op gang</i>	-	Kort dag voor dit initiatief, maar wel voor toekomstige initiatieven ter overweging geven (bijv. jaarlijkse Milieumarkt
<i>Voorwaarde voor gedragsverandering : verhoog capaciteit afvalverzameling in openbare ruimte</i>	+	Waar is capaciteit op dit moment niet voldoende ?
<i>Verander het vervoersgedrag naar scholen (te veel auto) door schoolfietsdagen, educatie en verkeersbeleid Gemeente</i>	+	Stimuleer positief gedrag, bijv. via scholenwedstrijd (school met minste kinderen met auto gebracht wint)
<i>Sociale innovatie via een "technasium Bloemendaal"(basis onderwijs)</i>	0	Identificatie kenniscentra in gemeente Bloemendaal nodig

Legenda (voor tabellen 1-5):

- + grote invloed
- 0 neutraal
- weinig invloed

Mogelijke Doelstellingen :

- Voorkom verspilling van energie door alle niet gebruikte apparaten volledig uit te schakelen
- Geef als gemeente het goede voorbeeld met duurzame mobiliteit, gebouwenbeleid en ambtenaren die bewust gedrag bij elke Bloemendaler stimuleren
- Maak het makkelijk voor mensen om de bedrijfseconomische redenen achter duurzaamheid te herkennen
- Positioneer de gemeente als aanjager / verbinder van marktontwikkeling
  - o Duurzaamheid is criterium bij aanbestedingen
  - o Gemeente heeft overzicht over voortgang en afstemming van duurzaamheid

- Bij vacatures is in de gemeente wonen een pre (of fietsafstand)

2. Gebouwde omgeving

Voor de gebouwde omgeving zijn enkele criteria genoemd die allemaal betrekking hebben op energiehuishouding. Dit thema kent dus een sterke overlap met Energie & Klimaat. De wensbeelden zijn opgenomen in Tabel 2.

Tabel 2: Gebouwde omgeving

Ingebracht idee/wensbeeld	Invloed gemeente	Opmerkingen
<i>In 2030 is elk huis in Bloemendaal energieneutraal</i>	0	Landelijke doelstelling in Klimaatakkoord is energieneutrale woningbouw in 2020. Dit voorstel heeft dus vooral betrekking op bestaande bouw
<i>Alle nieuwe bebouwing qua energie Self-Supporting</i>	0	Alleen te behalen op basis van vrijwillige afspraken met gebruikers – ontwikkelaars – bouwers
<i>Breng voorzieningen onder in duurzame solids (= casco vorm). Aan te passen aan wisselende behoefte</i>	0	Alleen te behalen op basis van vrijwillige afspraken met gebruikers – ontwikkelaars – bouwers
<i>Inpassen decentrale dienstverlening door de Gemeente bij winkels</i>	0	Medewerking winkeliers nodig
<i>Informatiecentrum voor levensloopbestendige woningen</i>	+	
<i>Levensloop bestendige woningen bouwen en ook duurzaam uitvoeren</i>	0	Alleen te behalen op basis van vrijwillige afspraken met gebruikers – ontwikkelaars – bouwers

Mogelijke doelstellingen:

- Richt je op bestaande woningen voor wat betreft energievoorziening
- Streef naar energieneutraal verbruik in elke woning of wijk
- Pas bij nieuwbouw altijd zelfstandige energievoorziening toe
- Verhoog de diversiteit in energiebesparende maatregelen in plaats van uitsluitend op een enkel initiatief in te zetten
- Neem energieopwekkende maatregelen

3. Verkeer & Vervoer (Mobiliteit)

In Tabel 3 zijn de ideeën en wensbeelden voor dit thema opgenomen.

Tabel 3: Mobiliteit

Ingebracht idee/wensbeeld	Invloed gemeente	Opmerkingen
<i>Fietsen bevorderen, vooral naar het strand</i>	0	Betere fietspaden, fietsverhuur ? Vereist gedragsverandering
<i>Gratis Openbaar Vervoer</i>	-	Dure oplossing, financiële haalbaarheid?
<i>Geen vervuילend verkeer naar zee</i> <i>- Geruisloos vervoer zonder file</i> <i>- Kabelbaan / lightrail</i> <i>- Elektrische bus via vrije busbaan Zeeweg</i> <i>- Elektrische huurauto's in bezit van vereniging</i> <i>- Transferium naast industrieterrein</i>	0	Vereist integraal vervoersplan maar tevens een analyse van het gedrag op en aan het strand Bloemendaal : strandtoerisme en entertainment op het strand
<i>Voedingsstation voor elektrisch rijden</i>	-	Bloemendaal kan een infrastructuur (oplaadpunten) aanleggen. Per 10.000 inwoners kan de gemeente 1 oplaadpunt "gratis" krijgen (http://e-laad.nl/opladen/oplaadpunt/voorwaarden-overheid)
<i>Dorpskernen autovrij en beter bereikbaar</i>	+	Meekrijgen winkeliers uitdaging
<i>Verkeer dorpen noord- en zuidkant beter ontsluiten</i>	+	Electrisch openbaar vervoer

4. Alternatieve energie

Energie en klimaat zijn twee zijden van dezelfde medaille. Minder energieverbruik betekent minder CO₂ emissie en door CO₂ emissies terug te brengen reduceren we automatisch ons fossiel energieverbruik. Internationaal (Kyoto), nationaal (Schoon & Zuinig, 2007) en lokaal ("Op weg naar een energieneutraal Bloemendaal" (2009), CO₂ voetafdruk (2009) besteedt daarom ruime aandacht aan het reduceren van de vraag, het zoveel mogelijk duurzaam opwekken van energie en als laatste stap het zo efficiënt mogelijk inzetten van fossiele brandstoffen. Ook gebruik van restwarmte wordt dikwijls genoemd als optie om het energieverbruik terug te dringen.

Er is nogal wat spraakverwarring rondom de begrippen klimaatneutraal, CO₂-neutraal en energieneutraal. Met klimaatneutraal wordt bedoeld dat er netto geen emissie is van broeikasgassen (o.a. CO₂, N₂O en CH₄). Onder CO₂-neutraliteit wordt verstaan dat de effecten van de CO₂ zoveel mogelijk worden beperkt, voorkomen en gecompenseerd. Onder energieneutraal wordt verstaan dat duurzame energiebronnen in de volledige energiebehoefte voorzien (zon, wind, biomassa, warmte koude opslag, getijdencentrales). Klimaatneutraal houdt in dat een organisatie zowel CO₂ neutraal als energieneutraal is.

De ideeën en wensbeelden over Energie en Klimaat zijn vermeld in Tabel 4.

Tabel 4: Alternatieve energie

Ingebracht idee/wensbeeld	Invloed gemeente	Opmerkingen
<i>Kerncentrale</i>	-	Landelijke beslissing
<i>Windmolens in de duinen</i>	0	Lijkt gelet op nabijheid van Noordzee (off-shore windmolenparken) en Natura 2000 status van duingebied geen reële optie.
<i>Eigen biomassa energiecentrale: is "alleen hout" mogelijk of nog andere bronnen ?</i>	0	Houtverbranding dient nader onderzocht te worden en stelt eisen aan schaalgrootte
<i>Warmte koude opslag (WKO) op grote schaal toepassen om het betaalbaar te maken</i>	+	WKO is vooral geschikt voor nieuwbouw, minder voor bestaande bouw
<i>Getijde-energie gebruiken: Zee is de kracht van Bloemendaal</i>	-	Geen reële optie door gering getijdenverschil in de Noordzee
<i>In 2015 staan in de Gemeente Bloemendaal geruisloze windmolens met een totale capaciteit x</i>	0	"Urban Wind" is nog verre van kosteneffectief en vergt veel onderhoud.
<i>Openbare verlichting d.m.v. LED</i>	+	Besparing mogelijk, gefaseerde overgang

Het door het CO2 servicepunt (Provincie Noord-Holland) opgestelde rapport "Op weg naar een Klimaatneutraal Bloemendaal" gaat op hoofdlijnen in op de mogelijkheden van vraagreductie en duurzame energieopwekking in Bloemendaal. De gebouwde omgeving en mobiliteit zijn de sectoren waar veruit de meeste winst te behalen valt, zowel bij de gemeentelijke organisatie zelf als de gemeente.

5. Methodes/proces

Onder methodes/proces zijn ideeën aangedragen over het "hoe" en welke randvoorwaarden noodzakelijk zijn voor het verduurzamen van Bloemendaal. Ze zijn opgenomen in Tabel 5.

Tabel 5: Methodes & proces

Ingebracht idee/wensbeeld	Invloed gemeente	Opmerkingen
<i>"Design for all" als richtlijn voor de inrichting van de openbare ruimte</i>	+	Bij bouwen openbare voorzieningen rekening houden met alle gebruikers, bijvoorbeeld minder validen. Nu hebben die het vaak lastig qua bereikbaarheid
<i>Fair Trade duurzame inkoop. Schaalvoordelen door samen te werken bij duurzaam inkopen</i>	+	"Level Playing Field". Oprichten gezamenlijke 'duurzame'inkoopcombinatie ten behoeve van bijv. strand en horeca
<i>Regelgeving aanpassen zodat duurzaam handelen makkelijker wordt</i>	+	Ook kleinere initiatieven mogelijk maken
<i>Duurzaamheid is uitgangspunt, maar mag</i>	+	Verantwoordelijkheden en bevoegdheden t.a.v.

Ingebracht idee/wensbeeld	Invloed gemeente	Opmerkingen
<i>niet ten koste gaan van alles. Vereist dus een besluitvormingsproces waarin dit geborgd wordt.</i>		duurzaamheid goed definiëren
<i>De daadkrachtige gemeente die bedrijfseconomische redenen herkent en toepast</i>	0	Het bestendigen van duurzaamheidsinitiatieven via economische modellen is essentieel voor lange termijn resultaten

Mogelijke doelstellingen:

- Ontwerp en pas toe een toetsingsnorm inzake duurzaamheid(beleid)
  - o Mogelijke fasering 50% in 2020
  - o 100% in 2030
- Verbeter de toegankelijkheid voor alle openbare ruimtes / faciliteiten van de gemeente

6. Kennis en Scholing

Tabel 6: Kennis & scholing

Ingebracht idee/wensbeeld	Invloed gemeente	Opmerkingen
<i>Bewustzijnsleer als vak op de scholen voor verandering mentaliteit rond duurzaamheid</i>	+/0	Huidige jeugd lijkt veel nonchalanter om te gaan met milieu dan vroeger
<i>Geef elke woonkern een bredeschool + MFA</i>	+	
<i>De beste basisscholen van Nederland staan in de gemeente Bloemendaal</i>	+	
<i>Stimuleer internationale ontwikkeling als gemeente : wat hier niet kan, kan wel elders</i>	0	

7. Sociaal Beleid

Tabel 7: Sociaal beleid

Ingebracht idee/wensbeeld	Invloed gemeente	Opmerkingen
<i>Meer vrouwen op leidinggevende posities</i>	+	
<i>Verhoog de tolerantie tegenover jeugd in eigen woonomgeving</i>	+	Geen oude denkbeelden toepassen op nieuwe jeugd
<i>Vergrijzing van de bevolking als doemscenario</i>	0	Is tevens een kans om voorop te lopen in duurzaamheidsinitiatieven voor deze groep

8. Sport

Tabel 8: Sport

Ingebracht idee/wensbeeld	Invloed gemeente	Opmerkingen
<i>Duurzame sportcentra die voorbeeld zijn voor sporters en bezoekers</i> <ul style="list-style-type: none"> - Energie - Water - Materialen - Voeding - Mobiliteit - Afval	+	Richtlijnen en financiële sturing bij keuze materialen door sportverenigingen (bijv. cradle to cradle kunstgras voor hockey en voetbal)
<i>Vanaf 2015 alleen nog energieneutrale sportcomplexennieuwbouw</i>	0	Nu nog alleen te behalen op basis van vrijwillige afspraken met gebruikers – ontwikkelaars – bouwers

9. Water

Tabel 9: Water

Ingebracht idee/wensbeeld	Invloed gemeente	Opmerkingen
<i>Evenwichtige waterbeheersing en voorkomen van een nat, overstroomd Bloemendaal (doemscenario)</i>	0	Gemeente heeft in samenspraak met kwaliteits- en kwantiteitsbeheerders een belangrijke stem in waterbeheer. Qua kustverdediging zijn Rijkswaterstaat, Waterschappen en landelijk beleid bepalend.